

**BOSNA I HERCEGOVINA
VIJEĆE MINISTARA
DIREKCIJA ZA EKONOMSKO PLANIRANJE**

**БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
САВЈЕТ МИНИСТАРА
ДИРЕКЦИЈА ЗА ЕКОНОМСКО ПЛАНИРАЊЕ**

**BOSNIA AND HERZEGOVINA
COUNCIL OF MINISTERS
DIRECTORATE FOR ECONOMIC PLANNING**

OUTLOOK

**Perspektive 2012.- 2015. godine
-jesenje izdanje-**

Sarajevo, oktobar/listopad 2012. godine

Sadržaj

Uvod.....	3
1. Ekonomski rast.....	4
2. Industrijska proizvodnja.....	5
3. Tržište rada.....	6
4. Cijene.....	7
5. Bankarski sektor.....	8
6. Monetarni sektor.....	9
7. Vanjski sektor.....	10
Vanjska trgovina.....	11
8. Strana direktna ulaganja.....	12
Skraćenice.....	14

Uvod

Perspektive za period 2012. – 2015. godine, dokument koji daje jesenji preliminarni pregled predviđanja najznačajnijih ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini, Direkcija za ekonomsko planiranje BiH je pripremila na osnovu analiza kretanja ekonomskih trendova Bosne i Hercegovine, uzimajući u obzir međunarodne faktore koji utiču na ekonomski razvoj naše zemlje.

Ovo je analitički dokument koji je napravljen za potrebe rada Vijeća ministara BiH i zasnovan je na zvaničnim podacima statističkih sistema i agencija u Bosni i Hercegovini.

1. Ekonomski rast

Vanjski faktori u najvećoj mjeri diktiraju dinamiku ekonomskog rasta u BiH. S tim u vezi, neke od važnijih radnih pretpostavki na kojima su bazirane projekcije za period 2012-15 su bile sljedeće:

1. Ekonomski rast EU27 od 0% u 2012., te 1,3% u 2013., praćen normalizovanjem situacije u 2014-15;
2. Početak korištenja EU predpristupnih fondova u 2013.;
3. Početak zaduživanja kod međunarodnih kreditora za razvojne infrastrukturne projekte u 2014.;
4. Skroman rast svjetskih cijena tokom 2012-15;

Zvanične projekcije EU27 ukazuju na daljnje pogoršavanje trenda u prvom tromjesečju 2012. nakon čega bi trebalo da uslijedi postepeno skromno poboljšanje u ostatku godine. To bi u konačnici trebalo rezultirati ekonomskom stagnacijom EU27 (rastom od 0%) u 2012 godini.

Slični trendovi su projicirani i za BiH gdje se za razliku od EU ipak očekuje skroman ekonomski rast od 0,4%. Ova projekcija je zasnovana na realnom smanjenju izvoza od 1,9% praćenog realnom stagnacijom (neznatnim smanjenjem od 0,2%) domaće tražnje uzrokovane neznatnim porastom finalne potrošnje i blagim smanjenjem investicija. Konačno, očekuje se da bi pad domaće tražnje trebao dovesti do realnog pada uvoza od 2,3% koji bi uz pomenuti pad izvoza trebao rezultirati realnim smanjenjem vanjskotrgovinskog deficita od 3%.

U 2013. se očekuje izvjesno jačanje ekonomskog rasta kada se projicira realni rast od 1,9%. Osnovna pretpostavka ovog rasta je postepeno oživljavanje rasta u EU sa projiciranim stopom od 1,3%.

Drugim riječima, ovakva projekcija za EU ukazuje na očekivanje veoma sporog i tek postepenog oporavka od dužničke krize što se direktno odražava na rast u BiH. Ipak, ovo bi trebalo da preokrene neke od očekivanih negativnih BiH trendova iz prethodne godine. To se prije svega odnosi na ponovno mada skromno jačanje rasta BiH izvoza, te novčanih priliva iz inostranstva.

Ovi trendovi bi trebali donekle ojačati raspoloživi dohodak stanovništva što direktno kroz inostrane prilive, što indirektno kroz povećanje zaposlenosti. Pored toga, očekuje se skroman rast investicija od 6,6% koji bi uz očekivani rast finalne potrošnje od 0,9% trebao dovesti do ponovnog (iako skromnog) rasta BiH uvoza. Tako bi u konačnici očekivani realni rast izvoza od 4,6%, te uvoza od 3,6% trebali dovesti do povećanja vanjskotrgovinskog deficita od 2%.

Projekcije za period 2014-15 su rađene uz pretpostavku nastavka oporavka od dužničke krize u užem i širem BiH okruženju. S tim u vezi se projicira daljnje jačanje BiH ekonomskog rasta nakon skromnog poboljšanja u 2013. Drugim riječima očekuje se daljnje jačanje BiH izvozne tražnje uz djelomičan napredak tekućih priliva novca iz inostranstva.

Očekivani rast industrije i drugih djelatnosti u realnom sektoru bi trebalo dovesti do postepenog jačanja zaposlenosti u BiH, pa prema tome i privatne potrošnje. Tako se očekuje realni rast privatne potrošnje od 2,9% u 2014., odnosno 3,9% u 2015. godini.

Ovo bi uz realni rast investicija od približno 8% u 2014. i 10% u 2015. trebalo dovesti do realnog rasta BiH uvoza od 7-7,5% uz daljnje povećanje vanjskotrgovinskog deficita. Očekuje se da bi svi ovi faktori mogli rezultirati BiH ekonomskim rastom od 3,4% u 2014., te 4,4% u 2015. godini.

2. Industrijska proizvodnja

Dinamika kretanja industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini određena je uzajamnim djelovanjem domaće i izvozne tražnje. Promjene domaće tražnje su manje značajne i odražavaju se ponajviše kroz električnu energiju i rudarstvo, te veoma mali dio prerađivačke industrije. S druge strane, BiH prerađivačka industrija u velikoj mjeri je izvezno orjentisana tako da izvozna tražnja ima primarnu ulogu i praktično u potpunosti određuje trend kretanja industrijske proizvodnje u BiH. Tako se može sa sigurnošću konstatovati da će kretanje BiH industrijske proizvodnje i u narednom periodu biti određeno dešavanjima u zemljama EU i regiona.

Pad privredne aktivnosti u zemljama koje su glavni trgovinski partneri BiH (EU i CEFTA) i slabljenje izvozne tražnje negativno se odrazilo i na proizvodne procese i izvoz Bosne i Hercegovine. Tako prema preliminarim podacima BHAS-a za prvo polugodište 2012. godine BiH prerađivačka industrija koja je uglavnom izvezno orjentisana bilježi pad proizvodnje od preko 7,5% u odnosu na isti period prethodne godine¹. S druge strane potrebno je također istaći da su sektori koji su determinisani domaćom tražnjom rudarstvo i sektor za proizvodnju električne energije, slabim rezultatima usljed nepovoljnih hidroloških prilika dodatno oslabili ukupan nivo industrijske proizvodnje tokom prvog polugodišta 2012. godine.

Tako prema podacima BHAS-a za prvih šest mjeseci 2012. godine BiH bilježi pad industrijske proizvodnje od 6,7% u odnosu na isti period prethodne godine.¹ S toga uzme li se u obzir struktura BiH industrije i neizvjesnost ekonomskih prilika u zemljama EU i regiona, u drugoj polovini tekuće godine procjena DEP-a je da bi BiH na kraju 2012. godine mogla zabilježiti stagnaciju industrijske proizvodnje.²

Prema posljednjim raspoloživim projekcijama relevantnih međunarodnih institucija tokom 2013. godine očekuje se poboljšanje ekonomske aktivnosti u svijetu.

Ovo poboljšanje trebalo bi se pozitivno odraziti na cijeli region pa tako i na Bosnu i Hercegovinu. Tako bi poboljšanje izvozne tražnje tokom 2013. godine trebalo rezultirati prvo normalizacijom a kasnije i osjetnijim oporavkom industrijske proizvodnje i izvoznih potencijala BiH. Ako se ovom poboljšanju pridoda očekivano poboljšanje poslovnog ambijenta u BiH projekcija DEP-a je da bi tokom 2013. godine BiH mogla ostvariti rast industrijske proizvodnje od oko 3% u odnosu na prethodnu godinu.

Obzirom da se potpuni oporavak većine industrija u EU očekuje u periodu 2014-2015 godina, izvjesno je očekivati da će ova dešavanja omogućiti i potpuni oporavak industrijske proizvodnje u BiH.

U ovom periodu očekuje se potpuna konsolidacija EU tržišta, oporavak privatne potrošnje, prevazilaženje problema oko finasiranja preduzeća i intenziviranje vanjskotrgovinske razmjene između zemalja EU što će se pozitivno odraziti na kompletan region pa u konačnici i na BiH.³ Veća iskorištenost kapaciteta i povećanje broja zaposlenih rezultat će povećanjem proizvodnje u prerađivačkoj industriji BiH na nivo predkriznog perioda kada je BiH ostvarivala rekordne stope rasta u regionu.

Planirana investiciona ulaganja u infrastrukturu i energetiku također bi trebala značajno doprinijeti jačanju kako građevinskog sektora u BiH tako i onih grana prerađivačke industrije koje su usko vezane uz građevinarstvo.

Također se očekuje da energetskektor koji je u prethodnom periodu bio jedan od nosilaca industrijske proizvodnje nastavi pozitivan trend rasta proizvodnje i dodatno osnaži industrijsku proizvodnju u BiH navedenom periodu. Prema projekcijama DEP-a ovo bi trebalo rezultirati povećanjem BiH industrijske proizvodnje u BiH od oko 6% u odnosu na prethodnu godinu.

¹ BHAS, indeks obima industrijske proizvodnje u BiH u junu 2012. godine, 25.07.2012.

² Projekcije DEP-a, septembar 2012. god

³ ECB, „ECB staff macroeconomic projections for the euro area“, September 2012.

3. Tržište rada

Stanje na tržištu rada BiH u prvoj polovini 2012. godine nije ohrabrujuće. Broj zaposlenih lica se smanjuje (0,7% g/g) uz konstantan rast broja nezaposlenih lica (2,4% g/g).

Anketna stopa nezaposlenosti je uvećana i iznosi 28%, dok je administrativna 43,8%. I dalje najveći „teret“ lošeg poslovanja u privatnom sektoru nose zaposleni u građevinarstvu, trgovini i ugostiteljstvu gdje se broj zaposlenih konstantno smanjuje.

Uz skroman rast zaposlenih lica u javnom sektoru pretpostavlja se da bi broj zaposlenih lica u BiH u 2012. godini mogao biti smanjen do 0,8%.

U domenu plata se ne može očekivati brži rast. Neto plate u javnom sektoru se nebi trebale mijenjati zbog važećih budžetskih ušteda, dok bi plate u privatnom sektoru mogle skromno rasti.

Sve navedeno ukazuje da bi nominalni rast prosječne neto plate u 2012. godini mogao biti oko 1,5%, dok bi realni rast bio negativan zbog inflacije.

Uz nepromijenjen nivo penzija, jasno je da će kupovna moć bh. građana u 2012. godini biti znatno slabija.

Projekcije tržišta rada 2013.-2015. su najviše determinisane rizicima u smislu ekonomskog rasta⁴, odnosno obimom aktivnosti u privatnom sektoru.

U 2013. godini se može očekivati stagnacija na tržištu rada.

Usporen oporavak bh. i svjetske ekonomije ukazuje da se u spomenutoj godini ne može desiti snažan rast broja zaposlenih u BiH.

Tokom posmatrane godine bi moglo doći do prekida trenda smanjenja broja zaposlenih lica, odnosno broj zaposlenih bi ostao približno na nivou 2012. godine (0,3%).

Neto plate zaposlenih u javnom sektoru se ne bi trebale mijenjati (zbog budžetskih ušteda), dok bi plate u privatnom sektoru trebale rasti što bi za posljedicu imalo ukupan rast neto plata od 1,9%. U realnom smislu neto plate bi mogle ostati na nivou iz 2012. godine.

U skladu sa pretpostavljenim ekonomskim rastom u BiH, tržište rada bi tek u periodu 2014.-2015. moglo bilježiti pozitivne promjene. Naime, jačanje investicionih ulaganja, izvoza i uopšte bolja poslovna klima bi trebali pozitivno uticati na zapošljavanje ali i plate u BiH.

Broj zaposlenih u proizvodnji i uslugama u okviru privatnog sektora bi se trebao uvećati. S druge strane, u javnom sektoru broj zaposlenih bi nešto sporije rastao.

Na taj način ukupan broj zaposlenih u BiH bi se uvećao za 1,8% u 2014. odnosno 2,9% u 2015. godini.

Rast broja zaposlenih i veći obim posla bi zasigurno pratilo smanjenje nezaposlenih lica ali i brži rast neto plata. Očekuje se da bi prosječna neto plata mogla biti veća za 3,1% i 3,7% u 2014. odnosno 2015. godini.

⁴ Prvenstveno dešavanja u oblasti investicija i vanjskog sektora.

4. Cijene

Pošto kretanje inflacije u BiH determinišu prvenstveno svjetske cijene nafte i hrane, kao eksterni faktori, tako su prilikom analize cijena u BiH uzete u obzir projekcije cijena spomenutih proizvoda.

Prema predviđanjima⁵ Evropske Komisije i Svjetske Banke očekuje se povećanje cijena nafte u 2012. godini ali sporije u odnosu na 2011. godinu. Inflacija u EU bi u posmatranoj godini prema EK iznosila 2,6%, što je sporiji rast cijena u odnosu na 2011. godinu.

Analogno pomenutom, cijene u BiH bi takođe trebale rasti ali nešto sporije u odnosu na 2011. godinu.

I u BiH se očekuje rast cijena nafte i hrane. Sušan period i loši prinosi (žitarice, voće i povrće) predstavljaju osnovne rizike za rast cijena hrane u BiH koji bi naročito mogao doći do izražaja u drugoj polovini godine.

Sve navedeno će zasigurno uticati na uvećanje cijena u kategorijama hrane, stanovanja i energenata te transporta. Pretpostavlja se da bi inflacija u BiH u 2012. godini mogla iznositi oko 2,1%.

Prilikom izrade projekcija uzeto je u obzir povećanje akciza na cigarete s početka godine. Osnovni rizik kod projekcija cijena u BiH je veći intenzitet rasta svjetskih cijena nafte i hrane od pretpostavljenog i njihov uticaj na bh. inflaciju.

Prema procjenama EK, inflacija u EU bi u 2013. godini trebala iznositi 1,9%. Kako se većina svjetskih projekcija bazira na relativno stabilnim cijenama nafte i hrane u 2013. godini, tako se i pretpostavlja da bi rast cijena u BiH u posmatranoj godini mogao biti oko 2%.

Domaći faktor koji će doprinosti rastu cijena u 2013. godini je planirano povećanje akciza⁶ na cigarete. Najave o promjenam cijena ostalih internih faktora koji doprinose inflaciji nisu registrovane u periodu pripreme Outlook-a.

U 2014.-2015. godini se takođe očekuje da cijene internih (osim uzetog u obzir povećanja akciza na cigarete) i eksternih faktora koji doprinose inflaciji budu stabilne. Na taj način se može očekivati da se inflacija u BiH kreće u posmatranim godinama 1,9%-2,1%.

⁵ Za Evropsku Komisiju European Economic Forecast Spring 2012 (5,3%), Svjetska Banka, Commodity Price Forecast September 2012 (1,6%).

⁶ Politika akciza na cigarete 2012.-2014., Bilten br. 83, izvor Odjeljenje za makroekonomsku analizu Upravnog odbora UIO BiH.

5. Bankarski sektor

Sukladno ostvarenim kretanjima u prvom polugodištu 2012. godine kao i novim predviđanjima za bh. okruženje, izvršena je i korekcija ekonomskih kretanja u BiH u razdoblju 2012. – 2015. godine. Očekivani rast BDP-a snižen je na 0,44% u 2012. godini zbog negativnog rasta vanjskotrgovinske razmjene, pada investicija i više nego skromnog rasta krajnje potrošnje⁷.

Sektor industrije, također, bilježi pad u odnosu na isto razdoblje prošle godine. Sličan trend je i na tržištu rada, odnosno broj zaposlenih osoba je u padu, nezaposlenih je u porastu, a kretanje plaća u nominalnom smislu ima negativna trend.

Bankarski sektor je za prvih pola godine 2012. ostvario ukupan financijski rezultat od 107,9 mil. KM. Ukupni krediti iznosili su 15,7 mlrd. KM što predstavlja povećanje od 4,5% g/g. Ukupni depoziti iznosili su 13,0 mlrd. KM, a zabilježili su povećanje od 3,3% g/g⁸. Generator rasta ukupnih depozita jesu depoziti sektora stanovništva. Depoziti ovog sektora čine više od 50% ukupnih depozita i zahvaljujući ovom sektoru ukupni depoziti bilježe rast u prethodnim razdobljima, tako da do kraja 2012. godini i dalje, kretanje će biti uslovljeno upravo ponašanjem sektora stanovništva.

Kako se na tržištu rada predviđa lošije stanje u odnosu na 2011. godinu, popraćen slabim rastom plaća i doznaka građana iz inozemstva, za očekivati je i usporavanje rasta sredstava bh. građana na računima banaka do kraja godine.

Pored ovoga, depoziti sektora nefinancijskih poduzeća i sektora opće vlade za šest mjeseci 2012. godine bilježe konstantno smanjenje, a pored sektora stanovništva najvažniji su prema učešću u ukupnim depozitima.

Uzevši navedeno u obzir, stopa rasta ukupnih depozita bit će nešto niža u odnosu na prethodnu godinu i iznositi će oko 2,5% g/g, što je 0,5 postotnih bodova manje u odnosu na proljetnu projekciju.

Stopa rasta ukupnih kredita, za razliku od predviđanja u prvim mjesecima 2012. godine, biti će niža u odnosu na 2011. godini i kretati će se oko 3,5%, prvenstveno zbog usporavanja rasta kredita danih nefinancijskim poduzećima, ali i sektoru stanovništva.

Kretanja na tržištu rada u 2013. godini stagnirat će u odnosu na 2012. godinu, plaće će zadržati skroman rast, dok će se inflacija kretati oko 2%. Doznake građanima nastaviti će rast u 2013. godini. Industrijska proizvodnja, vanjskotrgovinska razmjena, maloprodajni promet i investicije će imati pozitivna, ali skromna kretanja. Bankarski sektor može očekivati uspješnije poslovanje i jaču kreditnu aktivnost u odnosu na 2012. godinu. Međutim, stopa rasta ukupnih kredita ipak je korigirana na dolje zbog ekonomski lošije 2012. godine, tako da bi se stopa rasta mogla kretati između 7% - 8% g/g, a depozita oko 5% g/g.

Povoljnija ekonomska kretanja u BiH očekuju se u razdoblju 2014. – 2015. godini. Sukladno tome, bh. banke ubrzat će kreditnu aktivnost. Stopa rasta ukupnih kredita kretati će se između 10,0% - 15,0% g/g, a značajan doprinos rastu, pored sektora nefinancijskih poduzeća, dat će i sektor stanovništva. S druge strane, mogu se očekivati i više stope rasta ukupnih depozita (oko 10% g/g), budući da će se u ovom razdoblju povećati i raspoloživi dohodak, a za pretpostaviti je da će stanovništvo i dalje imati najveće učešće u ukupnim depozitima. Također, i privatizacija strateških poduzeća mogu se realizirati u ovom razdoblju, tako da bi i depoziti opće vlade dali pozitivan doprinos rastu ukupnih depozita.

⁷ Izvor: projekcija DEP-a.

⁸ Prema raspoloživim podacima za šest mjeseci 2012. godine. Izvor: CB BiH.

6. Monetarni sektor

Odstupanja od pretpostavki datih u perspektivama rađenim u proljeće 2012. godine su nastala prvenstveno na osnovu revizije projekcija osnovnih makroekonomskih pokazatelja, koje su rađene u skladu sa kretanjima u BiH ekonomiji, ali i u ukruženju. Osnovna razlika između prolječnog i jesenjeg dokumenta se zasniva na projekciji ekonomskog rasta, i u skladu s njim, određenih pokazatelja.

Za tekuću, **2012.** godinu, se očekuje da će BiH ekonomija stagnirati (pretpostavljeni realni rast je ispod 0,5%). Na osnovu raspoloživih podataka za sedam mjeseci 2012. godine o deviznim rezervama, uočava se da one nastavljaju da se smanjuju (4,1% g/g). Pretpostavka je da do kraja godine neće biti poboljšanja u vanjskotrgovinskim tokovima, i da će i izvoz i uvoz bilježiti smanjenje. Ovo smanjenje, a posebno smanjenje izvoza, direktno bi trebao da se odrazi na ukupne devizne rezerve.

Neznatan rast ekonomske aktivnosti praćen je i neznatnim prilivima novčanih sredstava. Nedostatak priliva novčanih sredstava, takođe će se odraziti na kretanje deviznih rezervi. Čak i nova zaduženja, po osnovu Stand-by aranžamana, neće bitnije uticati na kretanje deviznih rezervi. Sa druge strane, na kretanje deviznih rezervi, takođe utiče i porast obaveza prema inostranim izvorima finansiranja, i to kroz povlačenje trgovinskih kredita, novih zajmova, kao i početak otplate Stand by aranžmana sa MMF-om.⁹ U skladu sa gore navedenim jeste da će i devizne rezerve tokom 2012. godine zabilježiti smanjenje. Nevedeno smanjenje bi se kretalo oko 3% u odnosu na kraj 2011. godine.

Ukupna novčana masa (M2) je zabilježila rast od 4,3% g/g za sedam mjeseci. U istom periodu, kao i novčana masa, i ukupni depoziti bilježe povećanje. Sa druge strane, i gotovina koja ulazi u sastav novčane mase, gotovina kojom ne raspolaže bankarski, nego sektor stanovništva, bilježi rast od 4,3% g/g.

Uz pretpostavku neznatnih priliva novčanih sredstava, i smanjenje deviznih rezervi, očekuje se da i novčana masa zadrži skromnu stopu rasta, odnosno da zabilježi minimalno povećanje u odnosu na kraj prethodne godine. Očekivani rast novčane mase bi bio do 5% g/g. Pretpostavka na kojoj se bazira **2013.** godina jeste početak oporavka ekonomske aktivnosti. Na osnovu nje pretpostavlja se ponovni rast izvoza i uvoza, priliva novčanih sredstava po osnovu direktnih stranih investicija, investicija kroz bankarski sektor. Kao rezultat pozitivnih kretanja i u BiH okruženju, očekuje se rast doznaka građanima iz inostranstva što je ranijih godina bilo neznatno i skromno. I od inostranih izvora finansiranja se očekuje značajan priliv sredstava. U skladu sa ranije nevedenim očekivanjima, devizne rezerve bi trebale započeti svoj oporavak. Očekivana stopa rasta deviznih rezervi bi iznosila oko 5% g/g u odnosu pretpostavljenu stopu iz 2012. godine, ali na znatno smanjenu osnovicu iz ranijih godina. Navedeni očekivani prilivi bi trebali dovesti i do rasta depozita, koji bi se odrazio i na kretanje monetarnog agregata M2. Pretpostavka je da će ukupna novčana masa, zabilježiti rast nešto malo viši od onog iz prethodne godine, ali da stopa neće prelaziti 7% g/g.

Za **2014.** godinu se pretpostavlja da će biti godina ponovnog (bržeg) rasta svih privrednih aktivnosti, a **2015.** godina njen nastavak. U vanjskotrgovinskim tokovima se pretpostavlja nastavak stabilnog i kontinuiranog rasta, sa značajnim jačanjem vanjskog sektora tokom 2015. godine. Od značaja za devizne rezerve, prvenstveno jeste, rast izvoza. Za ove godine se očekuje rast svih vidova priliva. Kao nastavak oporavka iz prethodne godine, očekuje se da će devizne rezerve narednih godina nastaviti da se povećavaju, stabilnim stopama - oko 7% g/g tokom 2014., nakon čega nastavljaju da rastu preko 7% g/g 2015. godine. Uz gore navedene prilive koji se očekuju, pretpostavlja se da će doći i do rasta ukupnih depozita, koji bi trebali da dovedu do rasta ukupne novčane mase (2014. godine - oko 8% g/g, a 2015. godine - preko 10%).

⁹<http://www.imf.org/external/np/fin/tad/extforth.aspx?memberkey1=75&date1key=2012-02-29&category=forth&year=2012&trxtype=repchg&overforth=f&schedule=exp&extend=y>

7. Vanjski sektor

Platni bilans BiH

Deficit na tekućem računu BiH za 2012. godinu bi mogao u nominalnom iznosu rasti do 2,2 milijardi KM i imati stopu blagopada 0,8% u učešće u BDP-u od 7,6%.

Trgovinski bilans bi mogao imati stopu rasta od 1,4% u 2012. godini. Nominalni pad izvoza roba i usluga će u 2012. godini biti 1,4% u odnosu na prethodne trendove i pretpostavke zbog očekivanog usporavanja rasta na izvoznim BH tržištima. Uvoz bi mogao pasti blago po stopi od oko 0,4%. U naredne dvije godine se očekuju brže stope rasta izvoza roba i usluga u odnosu na uvoz, ali zbog mnogo veće uvozne osnovice, to neće doprinjeti smanjenju trgovinskog deficita.

Dohoci iz inostranstva će u 2012. godini bilježiti blagi rast djelimično kao posljedica povratka priliva od dohodaka zarađenih pružanjem usluga građevinarstva, povratkom izgubljenih tržišta i/ili osvajanjem novih. Procijena je da će **tekući transferi** bilježiti rast od 3,8% u 2012. godini u skladu sa stabilizacijom situacije na tržištu rada (i kompenzacija zaposlenih) zemalja u kojima živi i radi bh. dijaspora. Učešće tekućih transfera u BDP-u će iznositi oko 12,4% u 2012. godini. Doznake građanima tokom 2012. godine blago će rasti po stopi od 1,5%. Što se tiče finansiranja iz dijela **kapitalnog i finansijskog računa**, evidentan je smanjen značaj kapitalnih priliva koji će iznositi do 1,2% BDP-a u 2012. godini. U finansijskom računu najznačajniji priliv će se ostvariti kroz FDI (1,5% BDP-a), ali i neto priliv od novih zajmova umanjениh za otplatu glavnice zajma (što će iznositi oko 5,1% BDP-a). U odnosu na prethodne projekcije može se istaći pesimističnija pretpostavka vezana za prilive od FDI obzirom na očekivano smanjenje FDI svugdje u svijetu, koje će biti naročito osjetno u BiH, kojoj je nedavno smanjen kreditni rejting, i koja konstantno nazaduje u svim relevantnim izvještajima međunarodnih institucija u odnosu na region po pitanju konkurentnosti.

Gotovina i depoziti će tokom 2012. godine dostići vrijednost od -58 miliona KM i u poređenju sa prethodnom godinom ostvariće značajan pad.

Deficit na tekućem računu BiH u periodu 2013. -2015. godine će u nominalnom iznosu rasti do 2,3 milijarde KM u 2015. godini i stopom od 6,6%, dok će stopa u 2013. godini iznositi 5,5% i imati vrijednost od 2,1 milijardi KM.

Trgovinski bilans će u 2013. godini imati stopu rasta od 2,5% koja će do kraj 2015. godine porasti na 9,6%. Nominalni rast izvoza roba i usluga će bilježiti više stope u odnosu na rast uvoza u 2013. godini, a obzirom i na nižu osnovicu, trgovinski deficit će u nominalnom iznosu ostati nepromjenjen.

Bilans dohotka će u 2013. godini imati pad od 5%, dok će u 2014. imati blagi rast od 3%, te na kraju 2015. godine taj rast će dostići 10%, djelimično kao posljedica povratka priliva od dohodaka zarađenih pružanjem usluga građevinarstva, povratkom izgubljenih tržišta i/ili osvajanjem novih. Sporiji rast dohodaka od rasta BDP-a, će svakako značiti pad učešća dohodaka u BDP-u

Procijena je da će i **tekući transferi** bilježiti rast i to od 7,9% - 11,1% u periodu 2013. - 2015. godina što će biti odraz uvećane ekonomske snage bh. dijasporе.

Bilans kapitalnog računa će se kretati po stopi od 1,6% do 3,1% na kraju 2015. godine. U **finansijskom računu** najznačajniji priliv će se ostvariti kroz FDI koje će u 2013. godni porasti za čak 72,7%. Bilans finansijskog računa u 2013. godini padati po stopi od 7,7%, dok će tokom 2014. i 2015. godine ta stopa oporaviti i kretati se kretati do 15,7% na kraju 2015. godine.

Gotovina i depoziti će u 2013. godini biti znatno umanjени, dok će se narednih godina taj negativni rast smanjivati i krajem 2015. godine dostiće stopu rasta od 48%.

Vanjska trgovina

U 2012. godini prema procjenama i projekcijama DEP-a realni BDP će rasti po stopi od 0,44%. Nominalna stopa izvoza roba i usluga bi se smanjila za 1,4% dok bi uvoz roba i usluga mogao biti smanjen po nižoj stopi od 0,4%. Tokom 2012. godine na strani izvoza kategorija proizvoda mineralnih goriva bilježiće pad od oko 30%. Na strani uvoza mašine, aparati i oprema bilježiće pad po stopi od oko 1,9%.

Pad uvoza ove kategorije proizvoda biće rezultat smanjene potražnje domaćih proizvođača zbog neprimjetnog rasta investicija. Na drugoj strani, izvoz mašina, aparata i opreme bi mogao padati po stopi od 1,4%. Na strani izvoza u ovoj kategoriji dominiraju rezervni dijelovi za auto-industriju. Izvoz željeza i čelika u 2012. godini bi mogao bilježiti stopu rasta od 5,5%. Uvoz željeza i čelika bi mogao padati po stopi od 2,1%. Izvoz aluminijuma će i u 2012. godini bilježiti negativan trend i mogao bi padati po stopi od 6,1%, dok će uvoz aluminijuma prema projekcijama DEP-a padati po stopi od 2,6%.

U sektoru drvne industrije izvoz bi mogao da bilježi blagi pad od 3,5%, ali izvoz namještaja bi mogao da raste to po boljoj stopi od 5,3% te tako nastaviti rast u odnosu na prethodne godine. Smatra se da će namještaj usljed prestrukturiranja proizvodnje sa drvne industrije u proizvodnju namještaja predstavljati jedan od najznačajnijih izvoznih potencijala BiH. Nafta i naftni derivati bi mogla tokom 2012. godine padati po stopi od 2,8%, a ovaj pad uvoza nafte bi mogao biti prouzrokovao padom industrijske proizvodnje i realno manjim uvozom nafte, jer se očekuje da će cijene nafte u 2012. godini zadržati nivo cijena iz prethodne godine.

Tokom 2013. godine, na osnovu projekcija DEP-a, očekuje se rast izvoza roba i usluga od 7% i sve veća orijentacija izvoza prema tržištima EU. Uvoz će takođe rasti i to po stopi od 5,3%, približno identične stope rasta uvoza od izvoza neće doprinjeti promjeni trgovinskog deficita. Očekivanja su da će se u 2013. godini najviše izvoziti kategorija proizvoda u koju je uključena električna energija i nafta i to u vrijednosti od oko 1 milijarde KM i stopom rasta od 5,5%. Na strani uvoza dominiraće nafta i naftni derivati sa vrijednošću uvoza od 3.3 milijarde KM i stopom rasta uvoza od 3%.

Od intermedijarnih proizvoda najviše će se trgovati kao i u predhodnim godinama sa željezom i čelikom, aluminijumom, te njihovim proizvodima. Tokom 2013. godine očekuje se rast izvoza željeza i čelika od 3%, dok na drugoj strani stopa rasta uvoza željeza i čelika biće u stagnaciji i imati blagi rast od samo 1%. Aluminijum će tokom 2013. godine ostvariti izvozu stopu rasta od 8%. Za razliku do željeza i čelika gdje postoje razlike u stopama rasta uvoza i izvoza, kod aluminijuma to neće biti slučaj i stopa rasta uvoza takođe će iznositi 8%. Bitno je spomenuti da će tokom 2013. godine izvoz namještaja rasti po stopi od 9% te na taj način doći će do definitivnog prestrukturiranja izvoza sa drvne industrije na izvoz namještaja prije svega zbog njegovog vrijednosnog efekta.

Uvoz roba i usluga u 2014. godini imaće rast od 8,4%, dok će u 2015. godini blago porasti i iznositi 9,8%. Na drugoj strani, izvoz će bilježiti rast od 9,1% u 2014. godini odnosno 9,9% u 2015. godini. U pomenutim godinama neće biti značajnijih promjena u stopama trgovinskog deficita. Tokom 2014. godine na strani izvoza najviše će rasti kategorija mineralnih proizvoda gdje dominira električna energija i nafta po stopi od 15%, ova kategorija proizvoda će i u 2015. godini zadržati identičnu stopu rasta izvoza. S druge strane uvoz nafte i naftnih derivata u 2014. godini rasti će po stopi od 9%, odnosno po stopi od 11% u 2015. godini. Na strani uvoza tokom 2014. godine najveći rast će imati mašine, aparati i oprema i to po stopi od 15%, dok će u 2015. godini uvoz mašina porasti za 17%. Na drugoj strani, izvoz mašina, aparata i opreme će rasti po stopi od 7% kako u 2014. tako i u 2015. godini. Izvoz željeza i čelika će u 2014. i 2015. godini rasti po istoj stopi i to od 9%, dok će uvoz željeza i čelika rasti po stopama od 1% za pomenute godine, te će na taj način ova kategorija proizvoda doprinijeti poboljšanju trgovinskog deficita.

Tokom 2014. godine izvoz aluminija će rasti po stopi od 7,5%, dok će u 2015. izvoz aluminija biti usporen i imaće rast od 5%. Na drugoj strani uvoz aluminija kako u 2014. tako i u 2015. godini bilježiće stopu rasta uvoza od 9%. Tokom 2014. i 2015. godine izvoz namještaja će imati značajan rast po identičnim stopama od 15% što će svakako proizvodnju i izvoz namještaja svrstati u grupu najznačajnijih proizvoda BiH ekonomije i proizvoda koji u trgovini ostvaruju značajan suficit.

8. Strana direktna ulaganja

Visoki budžetski deficiti, kriza Eura uz smanjenje kreditnog rejtinga većeg broja zemalja u Euro zoni značajno su utjecali na smanjeno ulaganje u BiH u prvoj polovini 2012. (svega 50,25 miliona KM¹⁰).

Od događaja koji će svakako imati utjecaja na priliv SDU svakako treba spomenuti da je u trećem mjesecu 2012. godine Internacionalna kreditna agencija „Standard & Poors“ poboljšala rejting „B na posmatranju negativno“ na „B stabilno“. Dok je u sedmom mjesecu Moody's Investors Service potvrdila Bosni i Hercegovini suvereni kreditni rejting „B3“ i izmijenila izgled „sa promatranja - negativno na stabilne izgled“.

Ukupna strana ulaganja u BiH u 2012. godini bi se mogla kretati u rasponu od 460-600 miliona KM. U 2012. godini se nastavlja izgradnja Termoelektrane-Toplane Zenica. „KazTransGas“ iz Kazahstana (centrala za Evropu „KTG AG“ Lugano Swicherland) je kao strani partner će sa Opštinom Zenica će ukupno uložiti oko 500 miliona KM (250 miliona EUR do 2015. godine). U okviru finalizacije projekta potpisan je takođe i ugovor sa konzorcijem „Ferrostaal-Christof“ (kao podizvođač radova) za inženjering, nabavku i izgradnju postrojenja po sistemu ključ u ruke. „ETF grupa“ (Energy Finacing Team) je potpisala koncesione ugovore za izgradnju „TE Stanari“ i proširenje postojećeg rudnika (u 2009. godini) za izgradnju hidroelektrane „HE Ulog“. Ukupna ulaganja u ova dva projekta će iznositi 1,1 milijarde KM do kraja 2016. godine¹¹.

Kao značajna investicija se navodi i modernizacija uz proširenje prerađivačkih kapaciteta¹² „Rafinerija Bosanski Brod“ od

strane Ruskog partnera „Zarubežnjeft“¹³ za period 2011-2015. godina u ukupnom planiranom iznosu od oko 1,6 milijardi KM (od 792 miliona Eur).

Do kraja 2012. godine se ne predviđaju značajniji rezultati privatizacija kapitala u državnom vlasništvu¹⁴. Za 2013. godinu se očekuju strana direktna strana ulaganja u iznosu od 540-780 miliona KM.

Planiran početak izgradnje „TE Ugljevik 3“ u ukupnom iznosu od oko 1,4 milijarde KM u periodu od 3-4 godine (proljeće 2014. godine). Prvobitno je bilo planirana izgradnja tremoblokova 2x200 MWG ali je nakon izvršenog istraživanja postojećih ležišta ugljena odlučeno da se instalirana snaga termoblokova poveća na 2x300 MWG. Nije uzet u obzir mogući početak gradnje Blok 7 u TE „Tuzla“ snaga 400 MW. Raspisan je po treći put tender za pronalaženje strateškog partnera. Ulaganje u izgradnju, uključujući i ulaganje u povećanje kapaciteta rudnika, u ukupnom iznosu bi bilo oko 1,5 milijardi KM. Početak izgradnje bi bio u 2014. godini a završetak radova u 2018. godini¹⁵.

Takođe bi trebala bi otpočeti realizacija projekta izgradnje elektroenergetskog sistema HES Gornja Drina. Vlada RS i „Elektroprivreda RS“ su potpisale ugovor o strateškom partnerstvu s njemačkom kompanijom „RWE Innogy“, dijelom energetske grupacije RWE. Projekat okvirne investicione vrijednosti od 460 miliona eura predviđa izgradnju četiri hidroelektrane na gornjem slivu Drine (Buk Bijela, Foča, Paunci i Sutjeska) ukupne instalirane snage 260 megavata.

¹⁰ Prema najnovijim podacima MOFTER.

¹¹ Prema planu od toga ulaganja ETF je u „TE Stanari“ je 20.06.2012. godine sklopio ugovor sa "Donfang Electric Corporation" iz Kine po sistemu ključ u ruke u vrijednosti od 350 mil. Eur za završetak radova.

¹² podizanje kapaciteta sa 1,2 miliona na 4,2 miliona tona prerade sirove nafte i dostizanje kvaliteta "Euro 5",

¹³ Kao vlasnik u BiH je registrovana Oao „NefteGazInkor" koja je u većinskom vlasništvu konzorcija „Zarubežnjeft“.

¹⁴ Odgođena je privatizacija firmi: Hidrogradnja dd Sarajevo, Šipad Export Import dd Sarajevo, Unis - Udružena metalna industrija dd Sarajevo i Energopetrol dd Sarajevo.

¹⁵ U 8. mjesecu a takođe je vlada FBiH potpisala protokol o saradnji sa rusko njemačkim konzorcijem IFC-IFM.

Početak izgradnje HE Buk Bijela, kao prvog objekta u nizu, planiran je za septembar 2014. godine. Time bi direktna strana ulaganja u 2014. godini bila u rasponu od 690-920 miliona KM.

Direktna strana ulaganja u 2015. godini bi bila između 800 miliona –1.310 miliona KM. Ako se pokaže uspješnim projekat izgradnje

„TE Tuzla“ Blok 7 postoji vjerovatnoća i za početak ulaganja u „TE Kakanj“¹⁶ Blok 8. Predviđena je i izgradnja gasnog sistema u ukupnoj dužini 320 kilometara u RS u okviru projekta „Južni tok“ u ukupnom iznosu od oko 200 miliona Eur¹⁷. Uz moguća ulaganja u HES Gornja Drina u narednom periodu postoje dobri izgledi i za početak ulaganja na projektu HES Srednja Drina¹⁸.

¹⁶ Iznosu oko 650 mil. Eur nije uzet u obzir prilikom računanja ove projekcije.

¹⁷ Sa „Gasprom“ 21.09.2012. potpisan memorandum o izgradnji kraka gasovoda „Južni tok“ kroz RS.

¹⁸ Ukupna vrijednost projekta oko 830 mil. Eur Italijanska grupacija SECI gdje treba uzeti u obzir i dio koji pripada Republici Srbiji koja je jedan od prtnera u projektu.

LISTA SKRAĆENICA:

ARS	– Anketa o radnoj snazi	PB	– Platni bilans
BATX	– Bosnian Traded Index	PDV	– Porez na dodanu vrijednost
BD	– Brčko Distrikt	PIF	– Privatizacijski investicijski fond
BDP	– Bruto domaći proizvod	PJI	– Program javnih investicija
BDV	– Bruto dodana vrijednost	RS	– Republika Srpska
BHAS	– Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine	SASE	– Sarajevska berza
BIFX	– Indeks bosanskih investicijskih fondova	SASX-10	– Indeks dizajniran za prikaz rezultata 10 najboljih kompanija listiranih na Sarajevskoj berzi
BiH	– Bosna i Hercegovina	SB	– Svjetska banka
BLSE	– Banjalučka berza	SEE	– Jugoistočna Evropa
CBBiH	– Centralna banka Bosne i Hercegovine	SIPA	– Državna agencija za istrage i zaštitu
CEFTA	– Srednjoevropski sporazum o slobodnoj trgovini	SMTK	– Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija
CPI	– Indeks potrošačkih cijena	SOR	– Srednjoročni okvir rashoda
DOB	– Dokument okvirnog budžeta	SRS	– Srednjoročna razvojna strategija
DSU	– Direktna strana ulaganja	SSP	– Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju
EBRD	– Evropska banka za obnovu i razvoj	SST	– Sporazum o slobodnoj trgovini
EC	– Evropska komisija	SVF	– Statistika vladinih finansija
EKS	– Efektivna kamatna stopa	UIO	– Uprava za indirektno oporezivanje BiH
ERS-10	– Indeks dizajniran za prikaz rezultata 10 kompanija iz sistema Elektroprivrede RS	USAID	– Agencija Sjedinjenih Država za međunarodni razvoj
EU	– Evropska unija	P1 2010.	– prva polovina 2010. godine
FBiH	– Federacija Bosne i Hercegovine	P2 2010.	– druga polovina 2010. godine
FIRS	– Indeks investicijskih fondova RS	K1 2010.	– prvi kvartal 2010. godine
FISIM	– Usluge finansijskog posredovanja indirektno mjerene	K1 2010.	– prvi kvartal 2010. godine
JR UIO	– Jedinstveni račun Uprave za indirektno oporezivanje	K3 2010.	– treći kvartal 2010. godine
KM	– Konvertibilna marka (međunarodni standard ISO 4217)	K4 2010.	– treći kvartal 2010. godine
MMF	– Međunarodni monetarni fond	M0	– Rezervni novac
MVTEO	– Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa	M1	– Transakcijski novac
OMA	– Odjel za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje	M2	– Novac u širem smislu
OR	– Obavezne rezerve	QM	– Kvazi novac
		mKM	– milioni KM
		g /g	– stopa rasta koja podrazumjeva promjenu u odnosu na isti period prethodne godine
		m/m	– stopa rasta koja podrazumjeva promjenu u odnosu na prethodni mjesec tekuće godine